

8
1707

05

10 Me.

U. q. 19, 3

27
Quæstiones Juridico-Politicæ

**EX PACIFI-
CATIONE RELIGIO-
nis Consensu Procerum sub Re-
gimine D. Caroli V. Anno 1555. in Co-
mit. August. solenniter promulgatâ,**

Q U A S

Divinâ aspirante gratiâ

**Consentiente Magnifico JCto-
rum in illustri Salanâ ordine,
SUB PRÆSIDIO**

**DN. JOHANNIS MÛTERI,
Lubecâ-Saxonis.**

Privati exercitii gratiâ ventilandas proponit

HEINRICUS CHRISTOPHORUS
à Griesheim, Nobilis Thuringus.

A. D. 11. Septembris.

J E N Æ

Anno Mællæ ∞. 15. CVX.

Viro Nobilissimo,
Strenuoque,

DN. CUNRA-

DO Apelt à Griefsheim in Griefsheim

& Dörfeld an der Ilm / &c. PARENTI
suo aetatem colendo,

Disputationem hanc Politico-Juridicam,

*In summum sincerumq; filialis obse-
sequii monumentum*

Dedicat,

Filius Respondens,

THESIS

I.

QUÆSTIO I.

Disputaturi de Pace
Religionis, libet exordiri ab
hâc ambiguâ Quæstione: An non ali-
quando in unâ Republicâ plures unâ verâ Re-
ligione sint tollerandæ? *Negat id Francisc. Bur-*
chard. de Antonomiâ, oder Freystellung mehrerley Religion vnd
Glauben / Althus. cap. 9. Polit. in fin. Anton. Possévin. in caut. ad discurs.
de La Nave. Paul. Windeck. in progn. futur. Eccles. stat. Lips. lib. 4. Po-
lit. c. 2. in fin. & c. 3.

II.

Nos dicimus, quamvis summis precibus nil magis efflagi-
tandum, quàm ut ubique locorum vera Religio dominaretur,
optare tamen id, sperare vix licet, proinde cum ita sit perturba-
ta Respublica, ut sine totali conversione res vix componi possit,
conquiescendum & statui publico aliquid indulgendum, melius
enim est Rempublicam servare, quàm eandem funditus delere,
c. 18. vers. 25. Genes. ferenda igitur diversitas Religionis, quæ sine
Reipublicæ interitu auferri nequit, Bodin. in f. d. l.

III.

Dissensiones siquidem in Religione per se non afferunt
mutationes in Republicâ, sed per accidens, quatenus nempe
Magistratus inveteratam suam opinionem nimis obstinatè vult
tueri, vel quatenus sub specie Religionis quæritur suppressio
subditorum, vel denique quatenus inter subditos aliqui sunt,
qui sub Religionis specioso titulo occultis machinationibus tur-
bant statum politicum, *Camerar. inf. dict. l.*

A 2

Imò

IV.

Imò Religionem cogere impossibile est: Fides enim in anima, quæ spiritus & cogi non potest, consistit, & solus Deus cognoscit cordis interiora, quis igitur, ut *Lactantij* verbis utar, mihi imponat necessitatem, vel quod velim non credendi, nihil tam voluntarium, quàm Religio, in quasi animus averfus jam sublata jam nulla est, *lib. 5. div. inst. c. 19.* Rectè enim Theodorici Rex: Religionem imperare non possumus, quia nemo cogitur, ut credat invitus, ex *Cassiodor. Just. Lips. 4. Polit. n. 4. cum preced.* gaudet enim libertate neque in animis hominum invitæ radices agit autor *Autonomia c. 13.*

V.

Quis ignorat vivente Carolo V. 50. hominum millia ob hæreses ad supplicia esse rapta in solo Belgio, *Meteran. in der Beschreibung des Niederländischen Kriegs / lib. 2. Ferdinandus Dux Alban.* sex annis, quibus Belgio præfuit, vel potius obfuit; decies octies mille utriusque sexus homines clauculum carnificinis sustulit, *Meteran. lib. 4.* In Gallis intra viginti annos centum & quadraginta millia ob hæresin variis pœnis bellorumque turbibus assumta sunt; *Loiel. lib. 2. c. 6. A. Cicarella Platina* continuator refert in vitâ *Gregorij XIII.* quod Pontifici dixerit Legatus Regis Galliarum post mortem Ammiralis 700000. hæreticos intra annos 14. in gratiam Pontificis trucidatos fuisse.

VI.

Ecce verò Galliæ & Belgii status cur jam tam pacatus & tranquillus est? quod liberum exercitium Religionis in illis permissum; non igitur ulterius proprias in viscera vertit vires, *Thuan. in præfat. histor. Besold. de sign. temp.* Quod ipsum etiam de Germaniâ animadvertere licet *Sleidan. de stat. relig. Spring. de pac. religion. capit. 10.*

VII.

Huic etiam certè bono religiosissimi nostri Patres Patriæ Anno Christi 1555. Passavii pacem pepegerunt, quæ postea in publicis Comitibus aliquoties, præsertim Anno 66. confirmata est, cujus beneficio dulcissima nostra Patria pacatior fuit, & hælyconia sua obrinuit, quæ ut porrò obtineat, ex animo precamur.

preeamur, & hæc pacificatio religionis non immeritò Palladium Germaniæ indigetatur à Springero de pace relig. c. 1.

VIII.

Et sic nobiscum sentiunt Anton. Bembellon, de Godent. p. 2. l. 12. Bodin. 5. de Republic. capit. 7. Camerar. in meditat. hist. p. 1. cap. 58. disputation. 1. tom. 1. jur. public. thes. 24. liter. B. Glossel. Pontif. in Script. Ob den Hungerischen Landstenden die Frenheit der Religion zugelassen / cum refut. Polycarp. Leuser. cui titulus duellum Glosselianam. Idem est iudicium du Signeur de La Nove in discours. polit. 2. vide eximium librum cui titulus est suscit. abulamp. 1. c. 5. & 6. Besol. d. L. Nescio an ne faciat ad nostram opinionem quod Christus Matth. 13. dicit finite zizaniam crescere usque ad tempus, si crescere debet, cur non & ager ei relinquendus, quo radices agat, & in se mentem concedere possit, argument. l. si ira stipulatus de V. O.

IX.

QUESTIO II.

Unde non transilienda est hic illa quaestio: An nostra constitutio des Religionfrieden à tempore Tridentini concilii respectu Augustanae Confessionis expiraverit, ita ut Evangelici quoad publicam & communem tranquillitatem ejus beneficiis amplius non gaudeant? Pacem religionis ad tempus fuisse conceptam, id est, sub concilio aliquo nationali & legitimo, §. und nach dem. libenter concedo verum id fuisse Tridentinum strenuè nego, siquidem neque illud legitimum neque nationale fuit.

X.

Quia illud fuit indictum à Pontifice. Jurisdictio autem Pontificis, Archiepiscoporum, Episcoporum atque aliorum Ecclesiasticorum ab annis 32. 41. 42. 48. quoad protestantium territoria in publicis comitiis enervari ac limitari capta est, donec tandem Anno 52. Passavii Anno 55. in comit. August. jussu Caroli V. à Ferdinando Rege Romano & statibus imperii solenniter habitis plena & perfecta religionis pacificatione introducta, & Maximiliano II. Anno 66. confirmata plenè ac omnimodo. tam quoad ea quæ sunt ordinis, quam quæ sunt jurisdictionis Episcopalis suspensa quiescere, atque foro cedere jussa fuit, Schönborn in Polit. lib. 4. c. 6. de pac. relig. §. damit auch. ibi so soll

A. 3.

die.

die geistliche jurisdiction wieder die Aupsurgische confessions religion nicht geübet werden. Sequitur ergo quod ob defectum jurisdictionis ratione pacis religionis Pontifex non potuerit indicere comitia.

XI.

Imo præter constitutionem Pacis non competit hoc jus Pontifici, sed Principi tanquam ordinario magistratui Politico, ut prolixè deducit *Gesner. de concil. lib. 3. Luther. in lib. de concil. Carol. Molin. in consil. de non recip. Concil. Trident. § 6.*

XII.

Fuit suspectum ratione citantis. Ipse Pontifex Hæreseos criminis læsæ Majestatis, sacrilegii, & falsi reus erat accusandus, absurdum igitur quod ipse in propria causa voluerit citare imò judicare.

XIII.

Ratione Loci: Promissum erat hoc concilium in Germania Recept. 24. 26. 29. 42. 44. non in Italia cujus Tridentum oppidum est.

XIV.

Promissum erat concilium generale, quæso potest ne hoc dici concilium generale ad quod non vocati Principes Germaniæ, Laici, nec reliquæ nationes Christianæ, ut sunt Anglia, Scotia, Dania.

XV.

Sed omnia singulatim hîc deducere nimis longum foret. Vide pro nostra sententia latissimè *Bembellon. in suscit. Princip. & omnino die städtliche Ausführung/warumb der Aupsurgischen Confession Verwandten das Tridentienische concilium nicht besuchen können. Mindan. lib. 1. de process. cap 29. Gesner. lib. 3. de Concil. Sleidan. lib. 22. & 25. Ant. Bembellon. de Goden. p. 2. c. 15. Dissentit Burchard. in prognost. futur. stat. Eccles. Autor Pfülzischer Kirchen brüderschaft. Bellarm.*

XVI.

Falsissimum itidem est quod *Burchardus in sua auton.* (falsissimè

lissimè accomodans immane disterium, *Ferrum in manu est*) clamat, Pacificationis articulos vi Imperatori à Protestinantibus esse extortos.

XVII.

Nunquam enim credo, posse quem, (qui saltem ab extremo limine historiarum monumenta attigit) adduci, ut credet, hanc aquilam potuisse cogi à tam exiguis aviculis. Aquila enim (Carolus V.) bina in Africam peregerat itinera, novem expeditiones fecerat in Germaniam, sex in Hispaniam, septem in Italiam, decem in Belgiam, quatuor in Galliam, imò non solum exteris Principibus, sed ipsi Solimanno horror & terror erat.

XIIX.

Quæ quæso avicularum vis? Saxoniz Elector captivus detinebatur, supplex devolvebatur ad Imperatoris genua, verborum inlectus lenociniis Hassiz Landgravius, custodiz statim, mancipatus, præter Bremenses & Magdeburgenses, potentissimæ imperii civitates ad unum omnes defecerant: ô miseras adversus Aquilæ impetum aviculas.

XIX.

Addo quod status imperii non potuerunt dici alicui vim inferre vel injuriam, utpote qui jure suo usi sunt, cujus argumenti deductionem dabit ipse discursus.

XX.

Accedit religiosa adseveratio, juramento æquiparanda, *Gail 2. obs. 59. n. 2.* cum renunciacione omnium beneficiorum, §. *Vnd soll ichi Alles bey Königlischen Würden/Sürstlichen Ehren vñ wahren Worten/ quæ verba repetuntur in §. seq. Dagegen soll, imò planè nulla deinceps contra hanc constitutionem declaratio est admittenda, facta pro infecta habenda §. vñd soll allen das. Petr. Denis in jur. Cam. tit. Pax Religionis n. 24.*

XXI.

Verba illa, mit guten Gewissen, sapissimè repetuntur in hac constitutione, at illorum verborum effectus hic est, quod omne obitaculum censeatur remotum, quod contravenienti perpetuum

rum sit dictandum scientium *Knich. c. fin. de Saxon. non provec.*

QUESTIO III.

XXII.

Ingens est disputatio, an reformatæ religionis adsertores, quos Calvinistas appellant, in publica religionis pace sint comprehensi? Pro negantibus jam disputabimus his ratiunculis.

XXIII.

Quicumque non credunt veram & realem corporis Christi præsentiam in cœna, in Augustana Confessione damnantur; *art. 10. Aug. Conf.* Atqui veram & realem corporis Christi Præsentiam in cœnâ non credunt Calviniani. E.

XXIV.

Legatur Epistola *Philippi & Brentij* ad Landgravium Hassiæ scripta Anno 30. in qua uterque validissimas reddit causas, quare Cinglium ejusque socios non possimus agnoscere pro fratribus, invenies elegantissimam hanc Epistolam in *der Entwurfung Evangelischer Kirchen Brüderschafft Georgij Mslj.*

XXV.

Anno Christi 30. ipsa hæc quæstio operosè disputabatur ab Argentinensibus, an nimirum Cingliani continerentur sub pace hæc? Cæsar (verba *Sleidani* referam) biduo post evocavit Argentinenses, illorumque socios, & in publico Ordinum consessu recitari jubet ipsorum doctrinæ confutationem, scriptum valdè prolixum & acerbum, eâ parte potissimum, ubi de Cœnâ Domini tractatur, ex quo, an Imperator receperit in fœdus, ego colligere certè haud possum.

XXVI.

Est textus manifestus in §. *Doch sollen / ibi Doch sollen alle andere / so obgemelten beyder Religionen nicht anhengig / in diesen Frieden nicht gemeynet / sondern gantzlich ausgeschlossen seyn / Pontificios Calviniani seipsos negans, dissideere etiam illos à sociis Augustanæ Confessionis constat ex ipsorum scriptis.*

XXVII.

Qui rem mutat, alio sensu eam intelligit. Calviniani mutarunt

runt Confessionem August. Carolo V. Anno 30. exhibitam, fit dem sie sich bekennen zu der Augspurgischen geenderten Confession/ Burchard. de auton. p. 3. c. 6. Addo quod in quodam recessu expressè rejiciantur ex pace religionis, qui non agnoscunt Augustanam Confessionem Anno 30. exhibitam.

XXVIII.

Anno 61. Mense Julio Civitates Hansaticæ addictæ Augustanæ Confessioni convenere in Civitate Lüneburgenſi ad deliberandum de hac ipsa re, in decreto istarum Civitatum inter alia hæc habentur verba: Daran ist kein Zweifel / daß die Sacramentirer (Calvinisten) anfänglich Anno 30. vñnd nochmals von Jahren zu Jahren in öffentlichen Schrifften / auch gemeinen gehaltenen Colloquijs von der Augspurgischen Confession Verwanden / vñnd mit ihrer Lehr verdampt vñnd verworffen worden. Idem decretum eodem Anno in conventu Principum habito Naumburgi.

XXIX.

Et ita sentiunt Leonhard. Hütter, in Calvinistâ Aulico-Politico, quem scripsit ad Electorem Brandeb. & passim Theologi. Dissentiunt Burchard. de autonom. Dan. Tossan. in seiner Trostschriffte an alle güt-herzige Christen. autor discurs. de August. Confess. Wolff. in ejusdem histor. disput. 1. thes. 29. jurû publ. Ant. Bembellon. de Godent. de pac. religion. p. 2. c. 12.

XXX.

Nolumus tamen & horum conscientijs imperari deberi per ea, quæ thes. 4. adducta sunt. Ne quod nobis factum volumus, alijs denegemus inviti contra jura, Quod quis juris, &c. Possent enim Imp. cum suis statibus & ad hoc pacificationem extendere, imò viſos extendisse per longam satis patientiam multi arbitrantur. Et fortasse non minoribus laboratura esset nostra Roman. Germania Resp. periculis, si cum Papicolis hac in parte facere velimus: quâ enim tum per Augustanæ Confessionis defensores nostros difficultate obtineri oportuit liberum Exercitium, Calvinicolar, utique si idem ipsis denegaretur, pariter obtentum irent nostris insistendo vestigijs. Tranquillitas Reip. ergo nobis cum cordi esse debeat, quæ potissima causa toties in-

B

Prodromis

*Prodrōmū & const. ipsa nostra, §. vñd nach dem/ inculcatur verbis judi-
ciis, ut vallemus tam magis, quam corrigamus, (id quod fieret,
Lips. lib. 4. Pol. c. 4. n. 6.) consultum vix esse putemus. Imò videtur
expressè facere pro Calvinianis, responsum Protestantium in
Comitiis Augustanis, Anno 66. Caesar. Majest. oblatum, ubi
hæc habentur verba: So were doch ihr (Protestantium) Mey-
nung gar nicht den Churfürsten / Pfalzgraven / oder andern / so
in ezlichen Artickeln mit ihnen streitig / in Teutschen oder frembden
Nationen in einige Gefahr / viel weniger aus den Religions Frie-
den zu stellen / &c.*

XXXI.

Judæi hæc pacificatione non sunt compræhensi, §. Doch
sollen alle andere. Optimè tamen illos toleramus ex ordinatione
Politiæ cum certis conditionibus, *Policyen Ordnung de Anno 30.
titul. Von Jüden vñd ihrem Wucher & tit. Von Jüden vñd ihren
Kleidern / Recess. 77. tit. 20. Aur. Bull. Carol. IV. vid. tot. tit. C. de Ju-
dæis, & ibi Dd. & specialiter extat de Judæis Francofurt. Caroli V. con-
stitutio apud Goldast. Tom. 2. const. Imp. de Anno 1551.*

XXXII.

QUESTIO V.

Verum quæstionis non inelegantis est: An Judæi cogi pos-
sint, ut statutis diebus verbum Dei in Templis Augustanorum
vel Pontificiorum audiant? nos, quia Pietatis ara coactioni ini-
mica, id negamus & dicimus, deberi illos sæpius admoneri, *Ro-
man. II. vers. 25. & 26. I. 3. C. de summa Trinitat.*

XXXIII.

QUESTIO VI.

Magistratum non posse suis subditis intuitu religionis vim
inferre, eos turbare, & vexare, ejicere, luculentissimè docet S.
Der Keyser / König Ferdinandt. Quod in tantum extendo, ut
credam, diebus Dominicis subditos orthodoxos, in terris Pon-
tificiorum oppido vel pago, ut alibi purâ Evangelii audiant do-
ctrinam, & utraque sub specie communicent, exire posse, *cum
Mindan. de process. c. 30. memb. 4.*

XXXIV.

Qui enim vult consequens, vult etiam antecedens, *hinc
quo*

quo ad consequens pervenire non possumus, L. 2. de iurisdictione,
At Status Imperii volunt consequens, in §. Nach dem / ibi. Was
kein Theil des andern Kirchengebrauch oder Ceremonien abzu-
thun / oder ihn davon zu dringen zu unterstehen / &c. Ergo etiam
antecedens, quod est potestas exeundi, si in ditione Magistratus
Pontificii illa doctrina vera non doceatur vel frequētur. Adde
hoc cum olim Protestantēs subditos suos sub poena coērcerēt, ne
alibi ceremoniis Pontificiis interessent nomine Pontificiorum,
hoc ipsum à Carolo V. Recept. Anno 1550. improbatum & corre-
ctum fuit. E. ex natura talionis Pontificii sibi patiantur dicitur.

XXXV.

QUESTIO VII.

Imò quia Landsassii impediuntur, si negentur eis fideles
Pastores, maximè ubi loca repurgata doctrinæ longissimè ab-
sunt, cum tamen in suis cultibus non sint impediendi, nec à riti-
bus usitatis avocandi, d. §. Nach dem. Puta omninò illos in ter-
ris Pontificiorum iure domi habere ministros Ecclesiæ, qui se-
suosque in verbo Dei erudiant.

XXXVI.

QUESTIO VIII.

Sed cum videmus contrarium de facto hodie praticari ex
constitutione nostra subditi & Landsas aliud adhuc habent bene-
ficium, scilicet emigrationis, §. Wo aber vñser. Unde sapenu-
merò à Dd. quaesitum est, & in utramque partem in Camera dis-
putatum: An emigrationis beneficium sit voluntarium, an ne-
cessarium? Prius nos affirm.

XXXVII.

Verba enim nostræ constitutionis loquuntur conditiona-
liter, §. Wo aber / ibi: An einen andern Ort ziehen wolten / non
verò dicit Solten. Ergo non de necessitate, sed voluntate intel-
ligenda. Et certè in Protestantium favorem beneficium hoc cum
sit indultum, d. §. Wo aber / in odium eorundem torqueri non
debet, quod tamen fieret, si beneficium hoc esset necessitatis.
Plura pro hac opinione invenies apud *Mindan. de process. lib. 1. c. 39.*

B 2

Jam

XXXVIII.
QUESTIO IX.

Jam quoque ratione modò dictorum in thes. 33. 35. 36. variis Dd. disputationibus & dubitationis plena attingenda est quæstio: An statuum subditi sub hac constitutione sint comprehens? quod, affirmamus.

XXXIX.

In §. siquidem Nach dem etiam fides subditis singulis' datur: ibi: so sollen dieselbigen hinfüro also bleiben / vnd in denselbigen Städten gehalten werden / vnd deroselbigen Reichsstad Bürger friedlich bey vnd neben einander wohnen / vnd kein Theil des andern Religion vud Kirchengebräuch abzuthun vntersehen: ad eundem modum expresse sit subditorum mentio in §. Wo aber / ibi: Wo auch der Churfürsten / Fürsten vnd Stende Vnterthanen der alten Religion.

XLI.

Causæ finales erectæ hujus constitutionis sunt, ut diffidentia & suspiciones mutua tollantur, ut vindicetur ab interitu Patria, §. Vnd nach dem. At hæ rationes æquè spectant ad subditos, quàm ad status, quis enim non videt & ipsos maximè posse turbare pacem, eorum nomine posse oriri suspiciones & diffidentia. E.

XLI.

Cui rei directo & expressis verbis nunquam nec ab Imperatore à Statibus fuit contradictum, tacite id videtur approbatum. At Protestantes in omnibus ferè Comitibus, maximè verò in Ratisbon. Anno 76. acriter protestati sunt: Daß der Religion Fried nicht alleine den Stenden des Reichs gegen einander / sondern auch den Vnterthanen allerseits zum besten / fürnehmlich aber zu erhalten guter Vertrawens im heiligen Reich auffgerichtet worden / nec tamen his vel ab Imperatore. vel à Statibus contradictum. E.

XLII.

Causam inter Status litigiosam Imperator jure præminentia & prerogativa solus definire potest, *Recessi. 74.* §. Als wir aber / ibi: Haben sich die Stende in Vnterthenigkeit vernehmen lassen /

lassen / da Wir für vns selbst / vnd aus Keyserlicher Macht vnd
Vollkommenheit Ordnung darin geben würden / daß sie solches
geschehen lassen / vnd dulden müßten. At subsumo ex Maxim. II.
responso: Daß ihre Keyserliche Majestet sich gnedig versehen / es
werden dero Räte vnd Gesandten Herrschafften es bey dem einmal
auffgerichteten publicirten Religion Frieden / so wol der Vnterthanen
/ als der Stende / verbleiben lassen. Addo in his viridem ob-
servantiam in Imperio nostro: quis enim ignorat, Maximilian.
II. iur & ejus successorem Rudolphum in quàmplurimis ditio-
num suarum locis subditis concessisse liberum exercitium religi-
onis, qua etiam libertate adhuc gaudent feliciter, vide *Mindan.
de process. lib. 1. c. 30.* Dissentit Autor *Autonom. Arnis. lib. 2. c. 6.* de jure
Majestat. fortiter & strenuè Springer. p. 85.

X L I I I.

Hoc tamen probè observandum, diversimodè competere
hanc pacem subditis & statibus, ad status quidem principaliter,
ad subditos consequenter, illi publicum possunt instituere reli-
gionis exercitium, hi verò non, sed tantùm eis privatim liberta-
te conscientiaë frui licet, *Mindan. d. l.*

X L I V.

Quæstio X.

Si Princeps vel alius Magistratus falsam amplectens religi-
onem cogat subditos ad ejus approbationem, annè liceat hujus-
modi calu jugum impii Magistratus gladio excutere, paulò co-
piosior & difficilior est disputatio: rectè id affirmant de illis sub-
ditis, qui jus gladii habent *Dn. Hortleder. disp. 4. de bell. German.
Knichen. de Sax. non provoc. verb. Ducum. c. 5.* Albericus Gentilius de jure
belli lib. 1. c. 3. & 11. Eberh. à Weih. de *sex. der. c. 2.* Elegantissimè *Ant. Cöl.
de jure Imperij German. sect. 72. & seq.*

X L V.

Qui enim non resistit injuriæ, cum potest, tam est in vitio,
quàm is, qui facit, *Cic. 2. offic.* potest autem Magistratus hoc in-
casu, qui propterea accepit gladium, ut tueatur bonos, & puni-
at malos, E. cum non resistit, tam est in vitio, quàm is, qui facit.

X L V I.

Vis injusta est, quæ propter religionis diversitatem infer-

B 3

tur,

zur, fides enim & religio suaderi, non cogi potest, ut supra diximus, ac proinde in conscientias nemo sibi imperium vindicare debet; Meantium eaim Rex Deus est, *Curt. lib. 3.* Atqui vim injustam repellere omni jure privatis, multò magis Magistratui licere debet, *L. 3. de J. & J.*

XLVII.

Imò offensio ubi illicita, defensio est licita; At hoc in casu offensio est illicita, nullum enim bellum ob religionis diversitatem permissum est. § *Es soll auch kein Standt.*

XLIX.

Unde in sacris Apostolus cum propter religionem Judæos capitales sibi insidias struere intelligeret per quendam Cognatum Tribuni opem implorasse legitur, *Actor. 23.*

XLIX.

Hinc justum dicimus bellum Germanicum contra Carolum V. Imperatorem ab Ordinibus Germaniæ Protestantibus gestum, injustum verò bellum motum pro religione à seditiosis rusticis, *Sleid. lib. 5.* Vide de his bellis differentem *Besold. in lib. cui est titulus; Signa temporum, & Cöler. d. l.*

L.

Ubi etiam hoc rectè deducit, non resisti hoc in casu Principi, tanquam summo Magistratui, sed tanquam privato, Magistratus enim non amplius administrans justiciam & judicium sit privatus.

LI.

Denique ut olim Religionem Romanam adversus vim summa fide se tuituros jurabant *Imp. c. tibi Domino. distinction. 63.* Sic hodie & reformatam non minori fide se vel armis tuituros jurant, *Reichs Abschied zu Augspurg/Anno 1555. §. Solches alles/ §. Ferner verpflichten.*

LII.

QUESTIO XI.

Quæri solet, an à subditis liceat collegia & conventicula

pro

pro privato religionis exercitio habere? Ego id sine Magistratus permissione haud concederem, siquidem ad turbas & seditiones collegia erumpunt, *Mindau, d. loc. membr. 5. c. 36.*

LIII.

Quaestio XII.

De Civibus in Civitatibus Imperialibus, an illi majorem habeant licentiam circa mutationem religionis, quam aliorum Imperii Statuum subditi, id est, an requirentibus ipsis liberam exercitium religionis sit permittendum? perplexa est quaestio. Nos id negamus cum *Mindau. de process. lib. 1. c. 31.*

LIV.

Licet enim nostra constitutio, in §. *Nach dem aber /* Civitatum Imperialium atque Civium illorum mentionem faciat, tamen hoc sit tantum eo intuitu, sicut ceterorum subditorum Statuum, ut videlicet tunc in suis locis commemorari possint, & libertate conscientiae privatim frui queant, non verò ut publicum religionis exercitium illis introducere liceat, §. *Nach dem.* Dissentit *Schönborner lib. 4. Polit. cap. 6.*

LV.

Quaestio XIII.

An Status vel Nobilis Imperio immediatè subjectus in feudo, quod ab alio Statu, & fortasse ab Ecclesiasticis tenet Religionem, sicut in aliis territoriis propriis, mutare possit? rixantur Politici, affirmativa mihi placet per §. *Und in solchen /* ubi immediatum esse ratione personae, cujus saluti & conscientiae consultum est, non ratione bonorum consideratur; igitur si quis sit Nobilis immediatè subjectus, in omnibus bonis suis propriis ut & feudalibus religionem mutare potest, *Mindau, d. loc. c. 32.*

LVI.

Quaestio XIV.

Operosè hæcenus in Imperio disputatum est, an in Constitutione Religionis der *Reichshofsraht* cognoscere possit?

Nego

Nego id cum authoribus der bestendigen Information juris & facti, der Donawertischen Relation.

LVII.

Regula enim est p. 2. ord. 1. 27. Daß alle Personen vnd Sachen / die der Keyserlichen Majestet ohne Mittel vnterworffen / vnd durch sonderbare Austräge nicht ausgenommen / am Cammergericht gerechtfertiget werden sollen / jam verò nullibi in jure publico, nullibi in constitutionibus Imperii legitur, causas religionis cognitioni Camerae præreptas esse, vel simul cognitioni des Reichs Hoffraht reservatas fractæ pacis saltem sit mentio & feudorum regalium. Ergò in cæteris standum regulæ.

LVIII.

Imò dum expressè concurrentia cum Camera in causis fractæ pacis reservata sit dem Reichs Hoffraht p. 2. Ord. Cam. 1. 27. concludo, quod in cæteris concurrere noluit; exceptio enim in casibus non exceptis confirmat regulam.

LIX.

Rectè etiam inferunt antores der Donawertischen Information / quod verba illa emphatica gerechtfertiget werden sollen / inferant quandam necessitatem & concurrentiam aulæ cum Camera omninò removeant.

LX.

Et hoc videntur omninò velle Capitulationes Imperii, sancta enim fide Imperatores cum statibus pepigère, se non aliter, (puta fortè per Senatum aulicum) quàm per Judices Camerae jus dicturos.

LXI.

Addo hoc in judicio causarum religionis, utriusque religionis, tam Augustanæ, quàm Pontificiæ Assessores præsidere debent, passim Recept. & visit. At aula Imp. non constituta est ex assessoribus utriusque religionis, ut experientia testatur. E. deficit quædam formalis qualitas, eò quod sic hoc judicium suspicionibus sit plenum, quæ semper saluti Imperii adversantur.

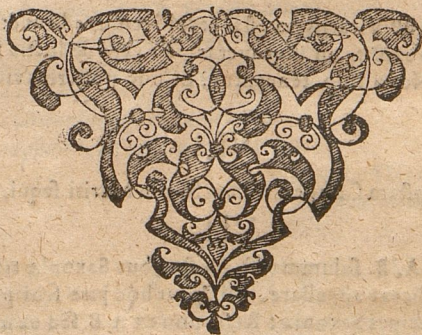
LXII.

Hinc accidit, quod Ferdinandus Anno 64. 25. Mart. causam ex constitutione religionis vertentem inter Closter Christgarten

garten & Graff Ludwig von Dittingen remittet Camera, daß die
Kaiserliche Majestet solche Sachen alles ohn Mittel den Religion
frieden anhangend von seinem Hofe an das Cammergericht remit-
tirtet vnd gewiesen haben. Dissent. autores der Donawertischen
Relation.

LXIII.

Sed maximè observandum nostram hanc opinionem ni-
hil officere Imperatoriae Majestati, eo ipso enim quod Camera
in his causis tribuimus cognitionem, tribuimus illam soli Impe-
ratori. Non enim Camera habet separatam jurisdictionem,
sed illa ut antea, ita & adhuc omnimodò residet penes Impe-
ratorem ipsiusque nomine & autoritate in dicto loco justitia
administratur, ut sufficientissimè probatur in libello, cui inulus.
Gründlicher Bericht von der im H. R. R. entstandenen aber seit-
hero noch vnerledigten Frage/ ob der Keyserliche Hoffraht mit vnd
neben dem Keyserlichen Kammergericht concurrentem jurisdic-
tionem in allen vnd jeden Sachen ohn Unterscheid habe. Et con-
stat etiam ex eo, quod Camera sub Caesaris nomine autoritate
nec non sigillo omnia expediat. Ord. Cam. p. 3. t. 17. Vnd solche

C

PAREK

P A R E R G A.

I.

Ex protestantibus Imperatorem posse eligi nullum est dubium.

II.

Cum in A. Bullac. 2. §. f. expresse statutum sit, tunc habere locum sui ipsius Electionem, si tres Electores consenserint, quaritur, an & hæc Electio valeat, sin pauciores. N.

III.

Vota sua, per literas Electores posse transmittere. N.

IV.

Camera Imperialis jurisdictionem perdurare, & in consuetis judicandi modis non expectatâ PP. vicariorum jussione & confirmatione posse pergere, salutis publicæ consultus.

V.

Cum PP. Vicariis potestas recolligendi reditus & proventus: quæstio existit, an illos lucrari; an verò deductis impensis restituere. Novæ Imp. teneantur? Et hoc postcrius videtur verius.

VI.

Augustam s. Imperatricem forum Mariti sequi, A.

VII.

Cum A. B. solummodò Electoribus Saxonix tribuat, ut ab illis non liceat appellare, quæritur hoc jure frui poterunt; Cæteri Principes Saxonix? Resp. non ex A. B. sed ex novò Privilegiò Anni 1559, 2. Maii illis esse concessum.

A D N O B I L I S S I M U M
Dn. Respondentem.

Relligio vinculum est, homines quod colligat omnes,
Atque in pace homines Relligio una jugat.
Hæc de pace igitur, de religione decora
Arma moves pacis religionis amans.
Nobilibus, GRISHEIME, ab avis atavisque create
Fraternâque mihi cognite amicitia.
O sic perge tuas vires sic prome colent te
Cultorem, sic pax, religioque suum.

Wolff Caspar von Gerstorff.

Sit, Qui ni Pro avos crepiter, gentemq, vetustam,
Obduxisse queat speciem vix Nobilitati
Degeneri: Fucumq, sibi vix affricet ortu:
Te Tua, GRIESHEIMI, melior Lucina reponit
Virtuti Patriæ: Pro Te fastigia spondent
Priva: vel ut Patruï nosse & dignoscere possint
Usq, adeo Ingenii vegetus vigor excipit omne.
Testatum a Patribus Prisci cacumen Honesti.
Arguit appositum hoc conamen. Et ardua Martis
Musci, Tibi que in facili jam, palma, reposta est:
Hanc presso ut celasse velit. Verecundia prelo,
Non concedit Honos, non Usus gloria tanti.
Publica nec facient sanctissima Jura nec illa
Que fluet ad plures laus; quiq, ex laude Triumphus.

Christianus Heroldus
Halenſis Saxo.

F I N I S.

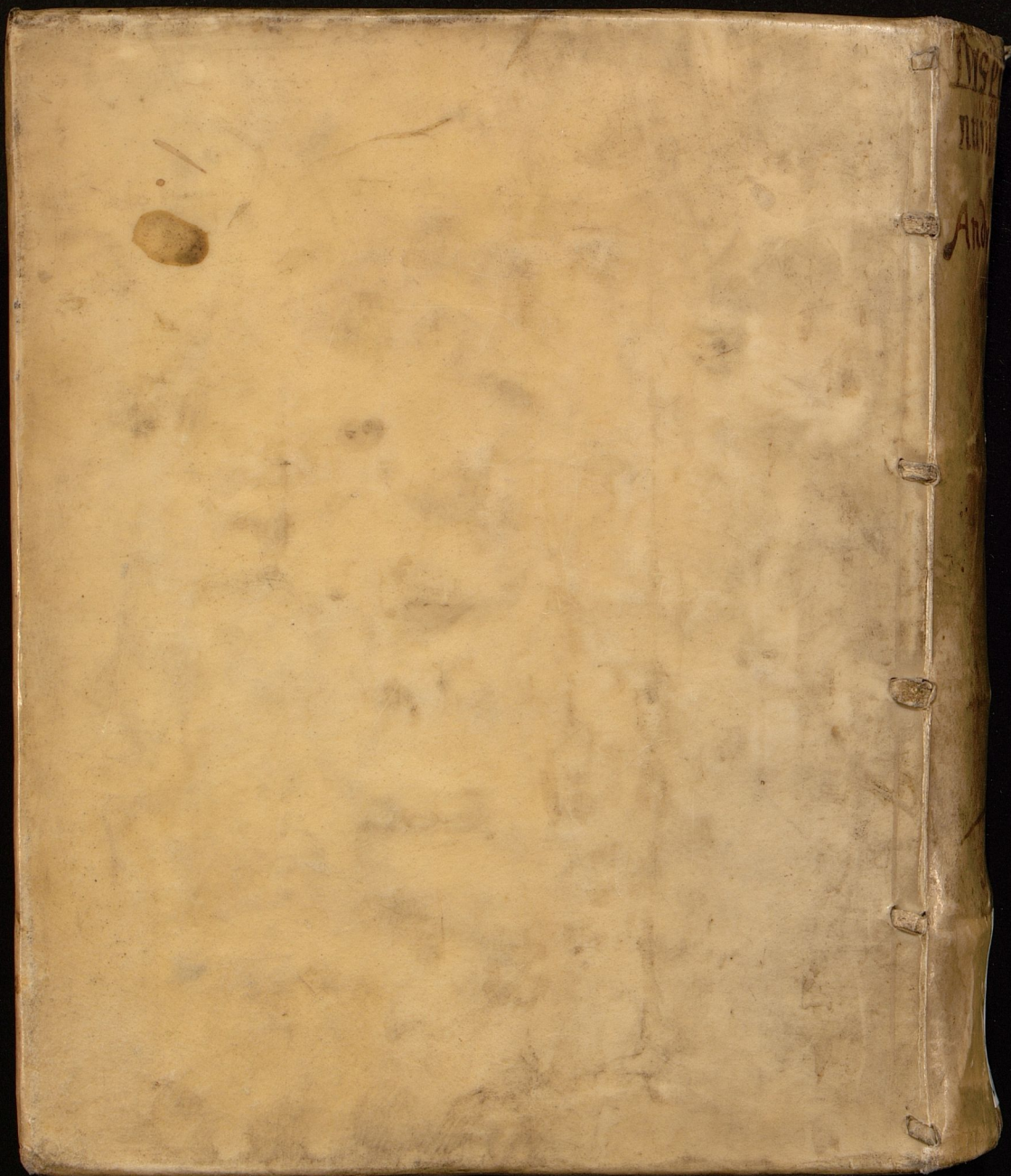
AB: 154464

(X2618616)

R

V317

Quaestiones Juridico-Politiæ

27

EXPACIFI- CATIONE RELIGIO- nis Consensu Procerum sub Re- gimine D. Caroli V. Anno 1555. in Co- mit. August. solemniter promulgatâ,

Q U A S

Divinâ aspirante gratiâ

Consentiente Magnifico JCto-
rum in illustri Saxonâ ordine,

SUB PRÆSIDIO

DN. JOHANNIS MÛTERI,
Lubecâ-Saxonis.

Privati exercitii gratiâ ventilandas proponit

HEINRICUS CHRISTOPHORUS
à Griesheim, Nobilis Thuringus.

A. D. 11. Septembris.

J E N Æ

Anno Messiæ ∞. 10. CVX.